

KAMU TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Aydınlık Dergisi, 27 Mayıs 2001

Yıldırım Koç

Kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri konusunda TÜRK-İŞ ile Hükümet arasında yapılan görüşmeler 22 Mayıs 2001 tarihinde anlaşma ile sonuçlandı. Basına yansıdığı kadarıyla, Devlet Bakanı Kemal Derviş toplu sözleşme görüşmelerine etkili bir biçimde katıldı; görüşmelerde Bayram Meral ile Kemal Derviş arasında büyük gerginlik yaşandı; Derviş, bu anlaşma ile programının çökeceğini ileri sürdü; anlaşma, bu gerginlikler sonrasında Kemal Derviş'in Bülent Ecevit tarafından ikna edilmesiyle sağlanabildi.

TÜRK-İŞ ile Hükümet arasında yapılan anlaşma, gerçek ücretlerin korunmasını sağlayamıyor. Buna karşılık, gerçek ücretlerde, ulusötesi sermayenin istediği kadar bir düşüşe de yol açmıyor. Ayrıca, istek dışında emekliliğin yapılmayacağı ve Hükümetçe iş güvencesi yasasının çıkarılması ve özelleştirilen işyerlerinde işten çıkarılanların işe yerleştirilmesi konusunda gerekli çabanın gösterileceği konusundaki yükümlülüklerin kabulü de son derece önemli kazanımlar. Bu konularda, Kemal Derviş'in programı delindi.

TÜRK-İŞ'in bu noktayı kabullenmesinde bazı etmenler etkili oldu.

ABD ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye IMF kanalıyla verdikleri borç, Kemal Derviş'in Hükümet içindeki konumunu güçlendirdi. Hükümet, bir taraftan IMF'ye karşı yükümlülükleri, bir taraftan da örgütlü işçilerin tepkisi arasında kalmıştı. Bu ikilem, Mehmet Keçeciler'in 9 Mayıs'ta imzaladığı ve TÜRK-İŞ'in taleplerinin kabul edildiği metinde gözlenmektedir. Hükümet içinde Kemal Derviş'in tavrına karşı da ciddi bir tepki oluşmaktadır. Ancak toplu sözleşme görüşmeleri sırasında, IMF tarafından onaylanan borç programı nedeniyle, Kemal Derviş güçlenmiş konumdaydı. Derviş, bu koşullarda, ulusötesi sermayenin programını Hükümete daha etkili bir biçimde dayatabiliyordu.

Kemal Derviş, sermayenin denetimindeki basın tarafından bir kurtarıcı olarak sunuldu. Derviş ve eşinin Gaziantep ziyareti sırasında televizyon kanallarının yayınlarında yer alan görüntüler, herhalde benim gibi birçok insanı da üzdü. Birçok yerde Aziz Nesin'in bir kez daha bu vesileyle saygıyla anıldığına eminim. Anadolu insanının, binlerce yıllık kültür birikiminin kazandırdığı olgunluğunun ve sağduyusunun bazen nasıl olup da, geçici sürelerle de olsa, yokolup gittiğine hep şaşırımdır. Bu havanın iki üç ay daha süreceği anlaşılıyor. Bu koşullarda işçilerin eylemleri, Türkiye'yi kurtaracağına inanılan kişinin Türkiye'yi kurtarma programını bozma olarak sunulacak ve kabul görecekti. Ulusötesi sermayenin programının başarılı bir biçimde uygulanmasıyla halkımız daha yoksullaştıkça, "işçilerin tepkisi nedeniyle program uygulanamadı" denilecekti.

Kamuoyunda kamu kesimi işçilerinin yüksek ücret aldığı propagandası etkili olmuştu. Hükümet, kamu kesiminde işçilerin, memurların 2,6 katı ücret aldıklarını ve bu oranının 2,0'ye indirilmesi gerektiğini söylüyorlardı. İşyerlerinde işçi – memur çelişkileri artmaya başlamıştı. Bu koşullarda, kısa bir süre içinde ortak eylemlilik zordu.

Kamu kesimi işçilerinin ortalama kıdemi yaklaşık 19 yıldır. İşçilerin bir bölümü, kendilerini memurla, esnaf ve sanatkarla, köylüyle karşılaştırıyor ve artan işsizlik ortamında kamu kesiminde iş sahibi olabilmeyi önemli bir ayrıcalık kabul ediyordu. Ayrıca, 1999 yılında Türkiye'de kişi başına gelir yaklaşık yüzde 10 azalırken, kamu işçilerinin gerçek geliri yaklaşık yüzde 10 artmıştı. Bu artış, vergilerdeki aleyhte düzenlemelere ve sosyal sigorta prim tavanının hızla yükseltilmesine karşın, 2000 yılında da sürmüştü. Ayrıca, 1995 grevleri sırasında yaşanan bazı hatalar ve eksiklikler, greve gitmeden bir anlaşma sağlanması eğilimini güçlendirmişti. Bazı işçiler, kendi çevrelerine bakarak, bu dönemki belanın ufak fedakarlıklarla geçiştirilmesi umudunu taşıyordu.

Bu koşullarda iki seçenek söz konusuydu. Bir seçenek, 1812 yılında Napolyon'un 600 bin askerine, 1941 yılında da Nazilere karşı Rusların zaman kazanma ve kış koşullarından müttefik yaratma politikasıydı. Üç dört aylık süre içinde yeni programın halkımız ve ülkemiz için yarattığı sakıncalar daha açık bir biçimde görülecekti; Hükümet içindeki çelişkiler artacaktı; halkta programa karşı kitlesel tepkiler gelişecekti; işçiler, kayıpların tahminden daha büyük olacağını kavrayacaktı, v.b. İkinci seçenek ise, belirli tavizler elde edilebilirse, toplu sözleşmenin bağıtlanmasıydı. Taviz, istek dışı emekliliğin önlenmesinde, iş güvencesinde ve özelleştirme nedeniyle işten çıkarılanların işe alınmasında sağlandı.